

บทที่ 5

สรุป และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

รูปแบบของยันต์ที่ปรากฏอยู่ในประเทศไทยนั้นได้วิวัฒนาการมาเป็นเวลานาน โดยอาศัยแนวคิดจากพุทธศาสนamahayanaเป็นหลัก เนื่องจากพระพุทธรูปศาสนamahayanaได้เคยเจริญรุ่งเรืองในดินแดนแถบนี้เมื่อระยะเวลาผ่านไปได้เกิดเป็นรูปแบบของยันต์เหมือนที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน การวิวัฒนาการของระบบยันต์อาศัยโครงสร้างของแนวคิดมหายาน เช่น แนวคิดเรื่องศูนยตา แนวคิดเรื่องตริกาย แนวคิดเรื่องมณฑล แต่ในส่วนรายละเอียดได้ถูกดัดแปลงให้เป็นแบบเถรวาท ยันต์ต่าง ๆ ก่อนที่จะเขียนเป็นรูปแบบนั้นจะต้องมีกระบวนการที่เรียกว่าการเรียกสูตรยันต์ การปลุกเสกหรือการประจุอาคม รวมไปถึงผู้ที่ทำยันต์จะต้องผ่านการฝึกฝนสมาธิให้สอดคล้องกับการทำยันต์นั้น ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เรียกรวมกันว่าระบบยันต์และเมื่อนำระบบยันต์มาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับหลักคำสอนของพุทธศาสนานิกายมหายานจะพบว่ายันต์ต่าง ๆ นั้นได้รับอิทธิพลมาจากมหายานไม่ว่าจะเป็นส่วนของรูปแบบภายนอกที่รับเอาอิทธิพลแนวคิดเรื่องตริกายศูนยตาและหลักการของมณฑลเอาไว้ นอกจากรูปแบบภายนอกแล้วการฝึกสมาธิเพื่อสร้างยันต์ชนิดใดชนิดหนึ่งก็มีหลักการเหมือนกับมหายาน ไม่ว่าจะเป็นการเพ่งอักขระต่าง ๆ ให้เกิดนิมิตจนชำนาญ การปลุกเสกก็มีการใช้มนต์ซึ่งกำหนดเป็นคาบ

การลงยันต์สามารถลงด้วยอักขระ ตัวเลข รูปภาพและสัญลักษณ์ต่าง ๆ คนโบราณถือกันว่ามีศักดิ์สิทธิ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสิ่งเหล่านี้ใช้นำมาใช้ประกอบเป็นรูปแบบที่สื่อถึงพระพุทธรูป และหลักธรรมต่าง ๆ โดยคนโบราณถือว่าอักขระหนึ่งตัวแทนพระพุทธรูปหนึ่งองค์ คำกล่าวนี้มีหลักฐานรองรับจากคัมภีร์รัตนมาลาซึ่งมีการประพันธ์สรรเสริญคุณอักขระบาลีทั้ง 33 ตัวและพยัญชนะ 8 ตัว ในการลงอักขระแต่ละตัวเพื่อประกอบในยันต์จึงต้องสวดคาถารัตนมาลากำกับ หลักการนี้ปรากฏในคัมภีร์ปถมังด้วยซึ่งพ้องกับหลักการของมนตรา 42 พยางค์ที่ปรากฏในอวตังสกุสูตร ที่อักขระมนต์ทั้ง 42 ตัวแสดงถึงลำดับขั้นในการประพฤติโพธิสัตว์ธรรมและการหลุดพ้น

นอกจากนั้นสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏในระบบเลขยันต์ของไทย เช่น องค์พระ จันทรสุริย์ อุดมาโลม สุณนิพพาน ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่มีความหมายในเชิงพุทธศาสนาล้วนได้รับอิทธิพลแนวคิดจากมหายานทั้งนี้ในพุทธศาสนาเถรวาทไม่ปรากฏการใช้สัญลักษณ์เหล่านี้ อนึ่งสัญลักษณ์

ต่าง ๆ เหล่านี้เชื่อมโยงไปยังคำสอนที่ลึกซึ้งของพุทธศาสนamahayan เช่น สัญลักษณ์สัญลักษณ์ที่ปรากฏในคัมภีร์ปถมังของพระสังฆวิจารณ์ที่เชื่อมโยงถึงวิญญูณทั้ง 9 ในคำสอนมหายาน

สิ่งที่ถูกเรียกว่ายันต์ประเภท ๆ จึงแฝงไปด้วยปรัชญาอันลึกซึ้งที่สามารถแสดงถึงคำสอนของพุทธศาสนamahayan ได้อย่างชัดเจน ลักษณะดังกล่าวถือเป็นอุปมาเปรียบดังการใช้เปลือกหุ้มแก่นเอาไว้ เป็นการล่อใจผู้ที่มีศรัทธาให้เข้ามาสนใจโดยการกล่าวถึงความศักดิ์สิทธิ์และอภินิหารเมื่อได้ศึกษาเล่าเรียนหรือแม้แต่พกพาเอาไว้ แท้จริงแล้วก็ได้เป็นการหลอกลวงแต่ประการใด เพราะหากสามารถทำตามที่โบราณจารย์กำหนดได้ จิตของผู้กระทำย่อมดำรงอยู่ในกุศลธรรม มีธัมมวิริยะเป็นต้น อีกประการหนึ่ง ลักษณะดังกล่าวเป็นการอาศัยคนที่มากด้วยศรัทธาช่วยรักษาคำสอนที่ลึกซึ้งเอาไว้เพื่อประโยชน์แก่ผู้ที่มีปัญญาได้เข้ามาศึกษาและถือปฏิบัติในส่วนของผู้ที่ท้อถอยไปโดยไม่รู้ความหมายของคัมภีร์ ก็สามารถได้รับคุณประโยชน์กล่าวคือ จิตย่อมมีสมาธิจากการจดจ่อภาวนา และหากมีผู้มาอธิบายความหมายที่สมบูรณ์ให้ฟังในภายหลังก็ย่อมได้รับคุณประโยชน์อันแท้จริงของพระสูตรได้ ดังนั้นเพื่อที่จะรักษาพระสูตรสำคัญ หรือหลักปรัชญาต่าง ๆ เอาไว้ไม่ให้สูญหายถูกทำลายโดยสิ้นเชิง โบราณจารย์จึงมักสอดแทรกรายละเอียดเกี่ยวกับความขลัง และความศักดิ์สิทธิ์เอาไว้ด้วยเสมอ ในกรณีดังกล่าวเช่นเรื่องของท่านเว่ยหล่าง พระสังฆปริณายกองค์ที่ 6 แห่งนิกายเซ็นที่ในอดีตเนื่องจากท่านได้ฟังชายคนหนึ่งกำลังสาธยายวัชรสูตรเพียงประโยคหนึ่งเท่านั้น ท่านก็เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและต่อมาในอุปสมบทและมีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่พุทธศาสนานิกายเซ็น (ชฺยาน) จนได้รับตำแหน่งพระสังฆปริณายก จะเห็นได้ว่าแม้ชายคนดังกล่าวที่สาธยายวัชรสูตรนั้นมิสามารถเข้าใจเนื้อความในพระสูตรได้ แต่ก็สามารถทำให้ผู้ที่ได้ยินได้ฟังเกิดความรู้ความเข้าใจ ดังนั้นระบบพระเวทย์ของไทยโบราณในยุคต้นน่าจะได้รับอิทธิพลมาจาก มหายานนิกายมนตรายาน โดยการที่อาจารย์ของมนตรายานได้ซ่อนปรัชญาอันลึกซึ้งไว้ในระบบเลขยันต์ และเวทย์มนต์ จนมีการเรียนสืบทอดกันมาจนกระทั่งทุกวันนี้ อย่างไรก็ตามได้มีการปนเปื้อนความเชื่อในลัทธิพราหมณ์ฮินดูเข้ามาภายหลัง เพราะจากหลักฐานในคัมภีร์พระเวทย์ของไทยยุคแรก ๆ ดังเช่น คัมภีร์ปถมัง ก็ได้มีการเอ่ยอ้างถึงพระศิวะ และพระนารายณ์แต่อย่างใด นอกจากนี้แล้วตำรับพระเวทย์โบราณยังแฝงไปด้วยปรัชญาศาสนาที่ลึกซึ้งเกินกว่าที่จะเป็นเพียงความเชื่อพื้นถิ่น หรือคติชนวิทยา จึงเป็นเรื่องที่ควรศึกษาต่อไป

อย่างไรก็ตามเรื่องเลขยันต์จะเป็นประโยชน์หรือเป็นโทษก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยสองประการ คือ ผู้สร้างและผู้ที่ใช้ กล่าวคือ ผู้สร้างต้องมีความเข้าใจที่ถูกต้องเสียก่อน และมีปัญญาในการใช้สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องมือเพื่อชักนำประชาชนให้เข้าหาศาสนา ต้องเข้าใจว่าเรื่องเลข

ยันต์ต่าง ๆ นั้นมิใช่จุดหมาย แต่เป็นเพียงวิธีการ ผู้สร้างจะต้องมีกุศโลบาย เช่น ผู้ที่นำไปใช้จะต้องอยู่ในศีลในธรรม ต้องไหว้พระสวดมนต์เป็นต้น ส่วนผู้ที่นำไปใช้ก็ต้องมีมนสิการถึงสิ่งเหล่านี้ว่า เป็นสิ่งที่ช่วยในด้านจิตใจเป็นสำคัญ เมื่อจิตใจมีสมาธิเข้มแข็งขึ้นก็สามารถประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ได้ดีตามไปด้วย สิ่งเหล่านี้จึงเป็นสิ่งที่ช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจเอาไว้ หากสามารถเข้าใจได้ตามนี้ เรื่องเลขยันต์ก็น่าจะมีประโยชน์มากกว่าโทษ และยังช่วยให้สังคมมีความสุขอีกด้วยหากประชาชนยึดถือเลขยันต์ต่าง ๆ ในฐานะเป็นอนุสติ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเผยแพร่สิ่งเหล่านี้สู่สังคมต่อไป

5.2 ข้อเสนอแนะ

วิธีการสอนของพุทธศาสนamahayana มีขอบเขตกว้างไกล ต้องการจะโน้มน้าวประชาชนให้ศรัทธาในพุทธธรรม จึงได้พยายามหากลวิธีที่ปลูกฝังศรัทธาให้เกิดแก่มหาชนด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยพิจารณาเห็นว่าบุคคลในโลกนี้อุปมาด้วยบัว 4 เหล่า การแสดงธรรมชั้นสูงเหมาะสำหรับผู้ที่มีอัธยาศัยมากด้วยปัญญา แต่การที่จะมุ่งสอนแต่ผู้ที่มีสติปัญญาล้ำลึกโดยละเลยบุคคลอื่นนั้นไม่ควร เนื่องจากคนเหล่านั้นอื่นทริยพละยังอ่อน ต้องอาศัยอุบายวิธีที่ชาญฉลาดในการดึงให้เขาหันมาสนใจศาสนา ในเมื่อเขายังติดกับภวาทะทางโลกอยู่ก็จำเป็นต้องสงเคราะห์เขาให้พ้นทุกข์เฉพาะหน้าไปก่อน โดยการที่สร้างบุคคลาธิฐานของธรรมต่าง ๆ ขึ้นมาแต่ก็อาจเป็นเหตุให้เกิดการยึดติดในสิ่งเหล่านั้น แท้จริงแล้วไม่ว่าจะเป็นเถรวาทหรือมหายานก็ต้องการสอนคนให้ละความยึดมั่นถือมั่น ให้ปล่อยวางเป็นสำคัญ แต่การสร้างรูปแบบของบุคคลาธิฐานเช่น พระพุทธเจ้าและพระโพธิสัตว์ต่าง ๆ ขึ้นมาก็ควรที่จะอธิบายให้ทราบถึงจุดมุ่งหมายในภายหลังจะได้ไม่เกิดความงมงายขึ้น ทั้งนี้ยังมีประเด็นที่น่าสนใจซึ่งสามารถศึกษาค้นคว้าต่อจากงานวิจัยฉบับนี้ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบของยันต์กับความเชื่อพื้นถิ่น ด้วยเหตุที่ความเชื่อมีความแตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค รูปแบบการแสดงออกของยันต์จึงแตกต่างกันไปด้วย ทั้งนี้อาจเป็นด้วยบริบททางสังคมที่หล่อหลอมกับแนวคิดทางด้านปรัชญาเกิดเลขยันต์ที่มีรูปแบบเฉพาะตัวและอิทธิพลของลัทธิพราหมณ์-ฮินดูที่มีต่อระบบยันต์ในยุคหลัง รวมถึงแนวโน้มที่ประชาชนจะเชื่อถือเรื่องดังกล่าวไปในแนวทางแบบเทวนิยม

ซึ่งยังเป็นสิ่งที่น่าศึกษาและค้นคว้าต่อไปและจะเป็นประโยชน์กับวงการการศึกษาอย่างมากเนื่องจากสิ่งเหล่านี้สามารถนำมาอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมและคติชนวิทยาได้ด้วย